

בלבבי

ראש השנה

שני
סוגים
של
מלכודות

בלבבי משכן אבנה

השיעורים של הרב זמינים ב"קול הלשון"

073.295.1245 | ישראל | 718.521.5231 USA

תקציר מהשיעור

מתברר כאן בשיעור כח הראיה וכח השמיעה שב'ראש' שמתגלה בראש השנה ראיה – שמיעה – אחד, ואופני צירופם לפי סדר המדרגות, וכיצד משתקפים בכל מהלכי היום, עד הגילוי העליון שהם 'אחד בעצם'

א. הראיה במהותה יש בה כח של כללות – שזה הבחינה של 'כולם נסקרים בסקירה אחת', משא"כ בשמיעה נאמר דין של "תרי קלי לא משתמע" כי בב' קולות בב"א נעשה תערובת של קולות, אבל מבואר בגמ' שבאופן שיש חביבות בקול – "אידי דחביבא ליה משתמע" – ועומק הכח בנפש שמכחו זה יכול להישמע זהו הכח של ההבחנה בין קול לקול שנקרא בלשון חז"ל טביעות עינא דקלא כלומר, שע"י הצירוף של הראיה והשמיעה – שהם 'אחד' בשרשם הפנימי במוחין – מכח כך הוא שומע את הקול הרצוי לו.

ב. האור של היום הוא במדרגת ראיה ולעומת כך הלילה הוא במדרגת שמיעה – שזהו ה'טביעות עינא דקלא' שמכח כך בנ"א מותרין בנשותיהן בלילה, ובהקבלה לכך, מדין הראיה מתגלה האור שברא הקב"ה ביום א' דמעשה בראשית ולכן הוא נקרא "יום אחד" אבל ביום שיש דמעשה בראשית שהוא ר"ה נסתר המציאות של ה'אחד' כביכול ע"י ה'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו' ולכן ראש השנה הוא 'בכסה' בבחינת כיסוי ונעלמות של לילה, ובו מתגלה הז'כרון ליום ראשון' שהוא כבר ביחס לשני ושלישי הבאים אחריו.

ג. אבל מכח ה'טביעות עינא דקלא' מתגלה ה'אורי' שבראש השנה שכשיש את השמעת קול שופרם של ישראל לפניו יתברך – על אף שיש את קול המונה של רומי שמשמיע קולות רבים אין בזה 'תרי קלי לא משתמע' כי מתגלה שקולם של ישראל נשמע מכח "אידי דחביבא ליה" וזהו "כל שנה שרשה [ר"ת ראיה שמיעה] בתחילתה מתעשרת בסופה' כי הקב"ה מכיר גם במקום החושך בקולם של ישראל וזהו ראש השנה ר"ת ראיה שמיעה אחד שמתגלה בישראל – 'לי ראש', מכח כך הם נכנסים תחילה לדין. ומצד כך עומק העבודה היא שמכח פנימיות הראיה והשמיעה יתגלה צירופם ל'אחד' בהתפשטות של החושים וע"י כן ה'ראשון' של יום שיש דמעשה בראשית יחזור ל'יום אחד'.

ד. ויתר על כן, 'ישראל עלו במחשבה תחילה להיבראות' קודם ל'יום אחד' שבראשית הבריאה וזהו שורש החושים שבכח המחשבה הפנימית שבמדרגת ה'ראש' עצמו, ושם, מחד יש את ה'מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין' שעל זה נאמר "ראה שאין העולם מתקיים" וזהו שורש כח הראיה, ומאידך יש את ה'עמד ושיתף עמו מדת רחמים' שזה הגילוי של כח השמיעה שמתגלה בשופר שמעורר רחמים לפניו ית' וע"ז "עוקר מכסא דין לכסא רחמים" – שזה עומק הקיום של מציאות הנבראים.

ומצד כך עומק ההמלכה של ר"ה הוא מלשון נמלך – שמתגלה ב"מתחילה עלה במחשבה" כו' ולאחר מכן "ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו" וכו' שהיה כאן 'נמלך בדעתו' כביכול], שעבודתם של ישראל היא בתוך קומת המחשבה עצמה – שזו מדרגתם – לדבק את עצמם הן ב'ראה שאין העולם מתקיים' והן ב'שיתף עמו מידת רחמים'.

ה. המהלך של 'מלכויות – זכרונות – שופרות' שבתפילת מוסף הוא מצד המלכות של העולם הזה שיש בחירה ונסיון ומכח כך יש חטא, שמקביל למהלך של 'ראה שאין העולם מתקיים' שמונח בו ה'נמלך' וזה שורש הכסא דין של ר"ה שנצרך 'עוקר מכסא דין לכסא רחמים' לקיום הבריאה, ומצד כך ר"ה הוא יום ראשון מעשרת ימי תשובה כי שורש התשובה היא ב'נמלך' שמונח ב'ראה שאין העולם מתקיים'.

ו. אבל יש הגדרה של 'חכם הרואה את הנולד', שזה להיפך מ'נמלך' וזה גילוי פנימיות המוחין שבראשית המחשבה שלמעלה מה'מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין' כו' ושם הגילוי הוא ש'הכל צפוי' שמכח ה'מלך פורץ גדר' וכו' שבמלכות, אין כח מעכב והוא רואה את הכל. ומי שדבוק ב'הכל צפוי' הרי הוא במדרגה של 'ומלכותו ברצון קבלו עליהם' שלמעלה ממדרגת התשובה ושם כל העבודה היא רק מלכויות – שמקביל לכלל עבודת היום דר"ה שהיא 'מלכויות', ובמדרגה הזו נאמר 'בטוחין שיעשה להם נס', ומצד כך בכל מלכות שאנחנו ממליכים את הקב"ה מונח ההשרשה של המלכות השלמה דלעתיד – 'והיתה לה' המלוכה'.

גילוי הראיה והשמיעה שב'ראש' שמתגלה בר"ה

ראש השנה הוא ה'ראש' והוא נקרא 'ראשון' – זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, 'ראש' ו'ראשון'.
הראש של האדם זהו הגולגולת שבתוכה יש מוחין שזהו פנימיות הראש ומהמוחין מתפשטים חושים, מהעינים, מהאזנים, מהחוטם ומהפה מתפשטים הראיה, השמיעה, הריח, הדיבור והטעם, ולתתא – חוש המישוש.

וא"כ, הימים האלה – "ראשית שנה" מתגלה בהם הראש ומתגלה בהם הנקבים הללו שדרכם מתפשטים החושים, ובעומק, גדר הדין של השפע הנשפע לשנה הוא האור הפנימי שבוקע דרך נקבי הגולגולת, שדרך הראש הוא יוצא לחוץ – זה שיעור השפע שנשפע לכל אחד ואחד בדין של ראש השנה, שדרך הנקבים נשפע אותו שפע.

ובפרטות יותר, יש ראש השנה ויש יום הכפורים ויחדיו הם קומה שלמה של ראש, קומה שלמה של החושים, בראש השנה מתגלה בעיקר כח הראיה וכח השמיעה וביום הכפורים מתגלה בעיקר כח הריח וכח הדיבור. – כח הריח זוהי העבודה המיוחדת שיש ביום הכפורים של הקטרת הקטורת וכמו שמבואר בברייתא דקטורת – "שס"ח מנים היו בה, שס"ה מנים כנגד ימות השנה וכו' ושלושה מנים יתרים שמהם מכניס כה"ג מלא חפניו ביוהכ"פ" וכו', וכח הדיבור שמתגלה ביוהכ"פ הוא בה' תפילות של יום, שכולו תפילה. – ולהיפך, אין שם גילוי של טעם תחתון שהרי ביום הכפורים אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא חוש המישוש כי יש בו את האיסור של חמישה עיניוים.

אבל בראש השנה מתגלה בו בעיקר חוש הראיה וחוש השמיעה. ראשית בדרך רמז ולאחר מכן בהבנה – יש את דרשת חז"ל שהגמ' דורשת – "מראשית השנה ועד אחרית שנה – כל שנה שהיא רשה בתחילתה מתעשרת בסופה" וא"כ ראש השנה הוא ראש מדין רש. – רש הוא ר"ת ראיה שמיעה שזה ה'רשה בתחילתה', ובעומק מה שר"ה נקרא ראש זהו ר"ת ראיה – שמיעה – אחד שזה מה שמתגלה בראש השנה כי הוא ראש ביחס לגילוי של החיבור של החושים דהיינו שחוש הראיה וחוש השמיעה נהיים מחוברים בבת אחת וזהו עומק כח הראש שמתגלה בראש השנה.

כח הראיה שבר"ה – מצידו ית"ש וכח השמיעה של השופר – מצידו

הרי גדר עניינו של יום הוא שהקב"ה דן את הנבראים וכלשון חז"ל בגמ' "וכלם נסקרים בסקירה אחת" שזהו כח הראיה, וכמו שנאמר בקרא "ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" והיינו שמתגלה כח הכללות שבראיה, שהרי אין כונת הדבר שהקב"ה רואה מראשית השנה ועד אחרית שנה עוד ראיה ועוד ראיה אלא כמו ה"כולם נסקרים בסקירה אחת" שנאמר ביחס למדרגת נפש – כמו כן בהקבלה לכך, במהלכי הזמן ה"מראשית השנה ועד אחרית שנה" היינו שהכל נסקר בבת אחת, וא"כ מתגלה כאן כח הכללות של הראיה במדרגת מקום זמן ונפש, שבמדרגת מקום זהו ה"ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה", מדרגת 'עולם', ו"מראשית שנה ועד אחרית שנה" זהו במדרגת זמן, וה"כולן נסקרים בסקירה אחת" הוא במדרגת נפש, זהו כח הראיה הכוללת.

אבל מצד העבודה דידן יש את המלכויות זכרונות ושופרות וכמו שאומרת הגמ' "אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוכם לפני לטובה ובמה, בשופר", וגדר המצוה היא "אשר קדשנו במצותיו וציונו לשמוע קול שופר".

וזהו שורש הבכיה שמתגלה בפעם ראשונה שנאמר בתורה לשון של בכיה ביחס לישמעאל [-קריאת התורה של ר"ה] במעשה דהגר וישמעאל כשהוא נשתלח מביתו של אברהם אבינו, וזהו ישמעאל מלשון של שמיעה כדברי חז"ל כידוע.

וא"כ, זהו עומק הכח שמתגלה בראש השנה, כח של ראייה וכח של שמיעה וצירוף של שניהם יחד אהדדי. - מצדו ית"ש עיקר הדבר הוא באופן של ראייה ומצדו עיקר הדבר הוא באופן של שמיעה.

וכמובן יש מצדו ית' גם את השמיעה ויש מצדו גם את הראיה, ומצד כך מתגלה בראש השנה אצל מי שהוא במדרגה של מוחין ה"איזהו חכם הרואה את הנולד" שהוא רואה בראש השנה מה שיהיה כל השנה כולה, זהו הגדר של חכם שמתגלה בראש השנה שלא מתגלה אצלו רק הראיה כשלעצמה אלא מתגלה השורש הפנימי של הראיה שהוא המוחין בבחינת 'חכם' ואצלו נאמר 'איזהו חכם הרואה את הנולד' - שהוא רואה מראשית השנה עד אחרית שנה את כל מה שעתיד להיות כל השנה כולה, ובעומק זה האחדות של הראיה והשמיעה, שמכח המוחין הפנימיים הוא מצרף את מדרגת הראיה ומדרגת השמיעה, שזה מתגלה מכח השורש הפנימי של המוחין ששם הראיה והשמיעה הם אחד והם מצורפים יחד אהדדי, זה עומק כח החיבור שבהם.

דקות החיבור של ראייה ושמיעה ב"טביעות עינא דקלא" שמתגלה בראש השנה

אבל יתר על כן יש דקות של חיבור של ראייה ושמיעה, שהרי מבואר בגמ' שהסיבה שבני אדם מותרין בנשותיהם בלילה וכן בסומא כיצד הוא מותר באשתו - משום 'טביעות עינא דקלא', וכבר הוזכר לא נאמר כאן 'טביעות קלא' שיש כח לשמוע בקול עצמו ושע"י כן יהא מותר באשתו, אלא זה נקרא 'טביעות עין' שזה הרי הסוגיא שיש בש"ס של טביעות עין כגון בבבא מציעא לגבי כך שמשיבים לת"ח אבידתו וכו'.

וא"כ, יש כח של טביעות עין ויש כח של שמיעה ויש את הכח שמצרפים את הראיה ואת השמיעה שזה נקרא בלשון חז"ל 'טביעות עינא דקלא'.

כלומר - הקול כשלעצמו כמו שמבואר בסוגיא בר"ה נאמר בו דין של "תרי קלי לא משתמע", אבל אומרת שם הגמ' שבאופן שיש חביבות בקול - "אידי דחביבא ליה משתמע" והגדרה העמוקה מהו "אידי דחביבא ליה" - שכשזה "חביבא ליה" הרי שמתגלה אצלו ה'טביעות עינא דקלא' ולכן הוא שומע את הקול הזה שחביב לו אף כשיש 'תרי קלי', ונגדיר את הדברים - הרי ה'טביעות עינא דקלא' זה הגדרה שהאדם מבחין ע"ז בין קול לקול שלכן הוא מותר באשתו כי הוא יודע להבחין בין קולה לקול של זולתה, ולפי"ז זהו ההגדרה שמחד 'תרי קלי לא משתמע' כי נעשה כאן תערובת של קולות אבל מאידך מכח 'טביעות עינא דקלא' הרי שהוא מבחין בין הקול הזה לקול הזה ואז הוא שומע את הקול הרצוי לו, ולכן בעומק הוקבלו הדברים שהגדר של הדבר שעל אף שתרי קלי לא משתמע אבל 'אידי דחביבא ליה משתמע' שהכח בנפש שמכחו הוא שומע ב"אידי דחביבא ליה" היסוד שהוא שומע את אותו קול זהו מכח מדרגת 'טביעות עינא דקלא'.

וא"כ, 'טביעות עינא דקלא' זה עומק האחדות של הראיה והשמיעה - 'עינא דקלא'.

שמיעות השופר אצל הקב"ה - מכח 'טביעות עינא דקלא'

ויתר על כן כח האחדות שמתגלה בראיה והשמיעה של הטביעות עינא דקלא הוא העומק של הקול שמתגלה בראש השנה, הרי הגמ' אומרת שאלמלי קול המונה של רומי היו שומעים את קול גלגל החמה שמנסר ברקיע, ומכח כך הרי יש כאן כביכול יחד עם הקול שופר את קול המונה של רומי שהם 'תרי קלי'.

ולפי"ז כח הריצוי שמונח בשמיעת קול שמתגלה בראש השנה שע"ז נאמר "שיעלה זכרוכם לפני לטובה ובמה בשופר" ע"י ה'גנוחי גניח' ו'ילולי יליל' שזהו כח השמעת הקול של השופר, ההשמעת קול הזו שעומדת לפניו יתברך שמו באופן של 'יעלה זכרוכם לפני לטובה' הוא מכח הגדרת 'טביעות עינא דקלא'.

כביכול, מה שמצדו יתברך שמו הוא שומע את קול השופר וע"כ הזכרון עולה לטובה הוא הגילוי של הכח של ה'טביעות עינא דקלא' שכביכול מכח כך הקב"ה שומע את שופרם של ישראל.

וביאור הדברים - העומק של ה'טביעות עינא דקלא' זהו ה'לפיכך נברא האדם יחידי' שהרי לולי ה'טביעות עינא דקלא' אפשר לערב בין הבני אדם והטביעות עינא דקלא היא המעמידה את הדברים באופן שאדם איננו מתערב עם זולתו, יש אופן שהאדם לא מתערב עם זולתו מכח הראיה כמו שאומרת הגמ' בסנהדרין שהסיבה שהקב"ה ברא בני אדם בדפוסים שונים של פנים שאם לא כן היה קורה ח"ו שאיש היה בא על אשת זולתו - זה מכח הראיה אבל יש את הסיבה שאיש לא מתערב עם זולתו מכח השמיעה שזהו הטביעות עינא דקלא.

בכללות מדרגת היום היא מדרגת ראייה ומדרגת הלילה היא מדרגת השמיעה אבל ראש השנה אף שהוא נקרא מחד "אורי" אבל מאידך נאמר בו "בכסה ליום חגנו" וכדברי הגמ' - "איזהו חג שהלבנה מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה" וא"כ בר"ה גם היום הוא בבחינת לילה, כלומר - "איזהו חג שהלבנה מתכסה בו" זה לא רק שהלילה הוא לילה אלא ר"ה הוא חג שהלבנה מתכסה בו, כלומר שר"ה מכח שהוא חג שהלבנה מתכסה בו הוא הופך להיות מציאות של חושך.

אבל א"כ, מדוע נאמר בר"ה "לדוד ה' אורי" שר"ה נקרא אורי? - פנים אחד לדבר, ה'אורי' כאן זה לא 'אורי' מדין של יום אלא זה אור מדין 'טביעות עינא דקלא' זה הגדרת האור של ראש השנה, ראש השנה כשלעצמו הוא 'בכסה ליום חגנו' שהוא זמן של כיסוי ונעלמות והאור שמתגלה בו הוא הטביעות עינא דקלא שמכח ה'לפיכך נברא האדם יחידי'.

כ"ה באלול - ה'יום אחד' וא' תשרי - ה'יום ראשון'

ועומק הדברים - המהרש"א בר"ה דף כ"ז עומד על לשון מטבע התפילה שהוזכר "זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון" שלכאור' הרי הבריאה נבראה בכ"ה באלול וא"כ מהו 'זה היום תחילת מעשיך', והוא אומר מיסוד דברי הר"ן שכיון שהאדם שהוא העיקר שנקרא נזר הבריאה נברא בא' תשרי לכן נאמר על ר"ה 'זה היום תחילת מעשיך', אבל א"כ שואל המהרש"א מהו 'זכרון ליום ראשון' הרי לכאור' זה לא יום ראשון אלא יום שישי דמעשה בראשית, אומר המהרש"א יש 'יום אחד' ויש 'יום ראשון', 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד' זהו כ"ה באלול שהוא 'יום אחד', ואז כדברי חז"ל כידוע, לא היה אלא 'אחד' - הוא יתברך שמו, ויום שישי הוא הנקרא 'יום ראשון' מחמת שבו נברא האדם וכבר אין גילוי של 'אחד' שהרי ביום שישי מתגלה 'נעשה אדם בצלמנו כדמותינו' לכן יום השישי נקרא 'יום ראשון'.

כשנבראו שמים וארץ עדיין כביכול אין דבר שדומה אליו יתברך שמו – וככל סדר הבריאה – יקוו המים אל מקום אחד, בריאת האילנות, תליית המאורות, בהמות חיות ועופות, בכל זה עדיין לא נסתר המציאות של ה'אחד', ומתי נסתר המציאות של 'אחד' כביכול? ע"י ה'נעשה אדם בצלמנו וכדמותנו' שאז יש דמות אדם מעין צלם ודמות של מעלה, וא"כ הוא מסתיר את ה'אחד' – אז מתגלה ה'ראשון', אומר המהרש"א שלכן נאמר על יום השישי ראש השנה 'זכרון ליום ראשון', כ"ה באלול נקרא 'יום אחד' וראש השנה נקרא 'יום ראשון'.

האור שביום אחד - מדוגת ראיה, ו'בכסה' שבר"ה - מדוגת טביעות עינא דקלא

ולפי"ז ההגדרה העמוקה – הרי כל ראשון זהו ביחס לשני ולשלישי שבאים אחריו, ולפי"ז – מדין ה'טביעות עינא' של הראיה מתגלה האור שברא הקב"ה ביום ראשון – "ויבדל אלקים בין האור ובין החושך ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה" שיש הבדלה מכח המציאות של הראיה שמבדילה בין אור לחושך וע"ז נאמר "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד".

אבל ראש השנה שזהו א' בתשרי שבו נברא האדם הוא במדרגה של "בכסה" ואם הוא במדרגה של "בכסה" א"כ הוא היפך מהמציאות של הארה ולכן שמה מתגלה האופן של ההבדל בין הראשון לשני והגילוי הוא באופן של טביעות עינא דקלא.

וזוהי מצות תקיעת שופר שמכח ההארה [הארה דייקא] של תקיעת שופר שזהו הטביעות עינא דקלא, מתברר מהו הראשון, מתברר מהו השני ומתברר מהו השלישי, וכמו שאומרת הגמ' בראש השנה "ישראל נכנסים תחילה לדין" ולאחר מכן אומות העולם "כי היכי דלא ליפוש חרון אף"¹, כלומר – כיון שישראל יש להם דין ראשון – שזהו הישראל לי-ראש כידוע – והדין של ראש השנה הוא דין של 'ראש', לכן מתגלה בראש השנה שישראל נכנסים תחילה לדין שזהו מדין הטביעות עינא דקלא של התקיעת שופר וזוהי נעשה ה"יעלה זכרוכם לפני לטובה" ואופן הגילוי של הטביעות עינא דקלא הוא שעם ישראל – "אידי דחביבא ליה" לכן הקב"ה שומע את תקיעתם של ישראל, ולכן על אף שיש את קול המונה של רומי שמשמיע קולות רבים כדברי הגמ' ביומא שהוזכר אבל הקב"ה שומע את הקול שמתגלה בעם ישראל שעל ידי כן הם נכנסים תחילה לדין בבחינת 'ראשון' – זה המדרגה של "זכרון ליום ראשון", כלומר שע"י הזכרון של ישראל שהם בבחינת לי-ראש שלכן הם נכנסים בבחינת ראשון לדין – עי"כ הם יוצאים בדימוס בדין מחמת שיש טביעות עינא דקלא, כיון שמכח שהם נכנסים ראשון יש בהם מציאות של "אידי דחביבא ליה" שלכן קולם של ישראל משתמע.

נמצא שעומק כל כח הזכות מלשון זכות שמתגלה בראש השנה הוא מכח הראש, מכח הצירוף של הראיה והשמיעה שיחד מצטרפים ואז – "גם כי אשב בחושך ה' אור לי" ובפרטות דידן הקב"ה מכיר גם במקום החושך בקולם של ישראל ועי"כ נעשה עומק נקודת היחוד של ה'רש' בתחילתו שע"ז השנה מתעשרת בסופה.

¹ וכמו שהגמ' מביאה ע"ז את המימרא של רב חסדא לגבי המלכים שמלך וציבור, מלך נכנס תחילה לדין.

גילוי השורש של חיבור הראיה והשמיעה - שבו הם 'אחד'

יתר על כן, כח החיבור שמתגלה בראש השנה הוא לא נגמר במהלכי ה'ראשון' שהרי כמו שהוזכר יש את הראש שהוא ר"ת ראייה שמיעה אחד, אז כפשוטו הסברנו בתחילת הדברים שיש את הראיה לעצמה ואת השמיעה לעצמה וה'אחד' מחבר את הראיה ואת השמיעה שהם מצטרפים יחד אהדדי והעומק מתגלה בטבעות עינא דקלא, אבל למהלך שנתבאר השתא - יום ראשון דמעשה בראשית נקרא 'יום אחד' ויום שישי דמעשה בראשית נקרא יום ראשון כדברי המהרש"א, ולפי"ז, עבודת יום שישי דמעשה בראשית הוא לגלות ב'ראשון' את ה'אחד' - זה עומק ההארה של ראש השנה לגלות את מהלכי פני הדברים שמה שנראה שזה יום שישי למעשה בראשית ומתגלה בו האופן של "נעשה אדם בצלמנו כדמותינו" ומצד כך יש יום ראשון ויום שני עד שמתגלה 'יום השישי', עבודת פנימיות היום בצירוף של הראיה והשמיעה הוא לגלות את שורש כח הצירוף [בהדגשה] שהם אחד ושמה עומק נקודת הדבר היא שמתגלה המציאות של ה'אחד' ולא רק ה'ראשון'.

ושורש הדברים, ברור ופשוט - כמו שהוזכר, מצד החושים יש את מקום הפירוט, ראייה, שמיעה, ריח ודיבור אבל מצד המוחין שזהו ה'איזהו חכם הרואה את הנולד', במוחין הם מצורפים יחד אהדדי, כפשוטו העבודה היא להחזיר את הכל מה'ראשון' של 'היום השישי' ל'יום אחד' כמו שנתבאר, אבל ביתר חידוד ההגדרה היא כך - הרי כדברי חז"ל כידוע מאד "ישראל עלו במחשבה תחילה להיבראות" ומצד כך ה'יום אחד' שמתגלה ביום ראשון דמעשה בראשית הוא כבר ה'פועל' של מציאות הבריאה אבל יש קודם לכן את ה"ישראל עלו במחשבה תחילה להיבראות" ולכן כשמצרפים את הראיה ואת השמיעה ל'אחד' מכח פנימיות הראיה והשמיעה ולא רק מצד התפשטות החושים אלא מצד שורש החושים הפנימי שהוא כח המחשבה הפנימית א"כ, נוגעים ב"ישראל עלו במחשבה תחילה להיבראות", זה עומק הנקודה של מדרגת ראש השנה.

ההמלכה בראש השנה שמנח ה'נמלך' של ה'עלה במחשבה'

וזה עומק הגדר של ההמלכה בראש השנה, הרי יש בש"ס את המושג 'נמלך' שהכוונה היא - נמלך בדעתו ומצד כך מלך הוא מלשון נמלך ועבודת ההמלכה בראש השנה היא לגעת ב'נמלך' דהיינו במקום המחשבה, כלומר - העבודה היא לא רק ב'פועל' במציאות החושים בצירוף הראיה והשמיעה, שזוהי העבודה שהוזכרה קודם אלא להחזיר את הבריאה לראשית הקודמת לכך של "ישראל עלו במחשבה תחילה להיבראות".

ומהו השורש של ה'נמלך' שמתגלה בראש השנה - "מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף עמו מידת רחמים" - וזה עומק העבודה של ראש השנה שכיון שמתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין ולאחר מכן "ראה [ראה] דייקא] שאין העולם מתקיים, שיתף עמו מדת רחמים" א"כ כביכול היה כאן 'נמלך' שאז הוא צירף עמו מדת רחמים.

ומצד כך זהו כח הזכות שישראל יוצאים זכאים בדין שזהו המצוה "שתמליכוני עליכם" שמביא את ה"יעלה זכרוכם לפני לטובה ובמה בשופר", והיינו שעומק המצוה של ההמלכה שהיא עבודת היום, היא לדבק את עצמנו ב"ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף עמו מדת רחמים" שה"ראה שאין העולם מתקיים" זה ה'נמלך' וזהו ה"שתמליכוני עליכם".

אבל ה'נמלך' הזה זהו נמלך במחשבה שעל זה נאמר 'מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם' ושם נעשה מציאות ה'נמלך' וכאן נקודת העומק של המלכה של ראש השנה.

כאן מונח עומק נקודת החיבור שמחבר את כח הראיה ואת כח השמיעה בשרשם במציאות המחשבה, כלומר – שמה לא מתגלה כח הצירוף רק בהתפשטות אלא הוא מתגלה בשורש, שם לא מתגלה רק הצירוף כפשוטו של ראייה ושמיעה אלא צירוף שורשי במחשבה.

'דאה שאין העולם מתקיים' - מדרגת ראייה של מידת הדין, ושיתוף מידת הרחמים - צירוף השמיעה לראיה

מה שבחיזונית זה צירוף של ראייה ושמיעה – שורש הצירוף של הדבר הוא באופן של "עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין וכו' עמד ושיתף עמו מדת רחמים" והשיתוף של הדין והרחמים מקביל לשיתוף של הראיה והשמיעה, והיינו שה'עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין' זה הכח של הראיה שהרי ע"ז נאמר 'ראה שאין העולם מתקיים', כלומר שעל אותו ענין שהוא רצה לברוא את העולם במידת הדין על זה נאמר הלשון של ראייה שהוא ראה שאין העולם מתקיים, וה'עמד ושיתף עמו מדת רחמים' – מה שהוא שיתף עמו מדת רחמים זה הגילוי של כח השמיעה ובדקות הגילוי של ה'טביעות עינא דקלא' [- בהדגשה], זה ה'עמד ושיתף עמו מדת רחמים' וכאן מונח עומק הקיום של מציאות הנבראים.

כאן מונח עומק מעמקי המלכה של ראש השנה, בראש השנה שממליכים את הקב"ה היינו שדבקים ב"ראה שאין העולם מתקיים" ואז "עמד ושיתף עמו מדת רחמים" – זה עומק הכח שמתגלה בר"ה. ואיך מתעורר הרחמים? – "עוקר מכסא דין לכסא רחמים" "יעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר" – שהשופר מעורר את הרחמים לפניו יתברך שמו ועי"כ מתגלה ה"עוקר מכסא דין לכסא רחמים" – ה"עמד ושיתף עמו מדת הרחמים".

אבל כל זה בתוך קומת המחשבה עצמה שזה השורש של מציאות המלכה, לא במדרגת יציאת החושים אלא במדרגת ה'ראש' עצמו – פנימיות הראש ופנימיות המוחין שמתגלים בתוכו שזו מדרגתם של ישראל.

המדרגה העליונה של "מלך בעצם" שלמעלה מהאופן של 'נמלך'

זה ההבדל העמוק בין המלכות של אומות העולם למלכות של ישראל שהרי ר"ה למלכי אומות העולם הוא בתשרי ור"ה למלכי ישראל הוא בניסן כמו שאומרת המשנה בריש ר"ה, ובדקות למה שנתבאר השתא – המלכות של אומות העולם היא באופן של 'נמלך' ולכן אין למלכות שלהם קיום, אבל מלכות ישראל ששורשה מלכות בית דוד שנאמר בו "כסאו נכון לעולם" כי הוא מלך בעצם, הוא לא מלך באופן של ה'נמלך' אלא הוא מלך באופן של המתקיים שבדבר – כאן מונח מלכותם של ישראל.

ומצד כך, יש שתי פנים עמוקות במהלכי המלכות של ראש השנה, הפנים החיצוניות של המלכות של ראש השנה הוא כפי שנתבאר שזה במהלך של "עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים" שמונח בזה ה'נמלך' בדעתו, זה המלכה החיצונית של ראש השנה ועי"כ הקב"ה נעקר מכסא דין לכסא רחמים כמו שנתבאר.

אבל הפנימיות של מציאות המלכה של ראש השנה היא לא מלכות רק מדין 'נמלך' באופן של 'נמלך' בדעתו אלא היא מלכות שלמעלה מכך.

ומה עניינה של מלכות זו? – מחברים את הדברים – 'איזהו חכם הרואה את הנולד' זה בדיוק הגדרה הפוכה מ'נמלך', 'נמלך' זהו מי שחשב משהו אחד ולאחר מכן הוא נמלך בדעתו כלומר שהוא לא ראה את התהליך של הדבר – וכעין הנידון המבואר בסוגיא בנדריים לגבי פתח להתיר נדריים האם 'פותחין בנולד', כלומר יש אופן של הרטה שהאדם מתחרט ויש 'פותחין בנולד' שזהו בדבר המתחדש שהאדם לא ראה את מה שיהיה שבזה הנידון אם 'פותחין בנולד'.

אבל מי שכן רואה שזהו 'חכם הרואה את הנולד' הרי שהוא רואה את מה שיהיה וא"כ הוא לא 'נמלך' ולא שייך שהוא יהיה 'נמלך' כי אצלו כבר 'הכל צפוי', הוא רואה את הנולד.

אלו הם שני המעמקים של ההמלכה שבראש השנה, החיצוניות של ההמלכה הוא מכח ראיה ושמיצה ושרשם בפנימיות המוחין של ה"עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף עמו מידת רחמים" שזהו הראיה והשמיצה שמצורפים כמו שנתבאר, זה החיצוניות של ההמלכה באופן של 'נמלך'.

מדגת ההמלכה שמכח ה'הכל צפוי'

והפנימיות של ההמלכה הוא באותה מדרגה של 'מולך בכיפה', במדרגה של 'מלך פורץ גדר ואין ממחין בידו' כלומר – שאין לו כח שמעכב על ידו שהכל פתוח לפניו וזה השורש למדרגה של 'אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו' – כי אין כח מעכב, כלומר – תמיד יש כח מעכב, יש גדר שמעכבת אבל מלך שפורץ גדר ואין ממחין בידו שאין לו כח של מעכב, על ידי כן במקום שיהיה שור מלשון חומה סביב, זה הופך להיות שור מלשון ראיה [כמו 'אשורנו'] שהוא רואה את הכל עד סופו כי אין לו כח מעכב, המלכות הזו זה שלימות ההמלכה שאנחנו ממליכים את הקב"ה מלך מכח ש'הכל צפוי' ואין מציאות של 'נמלך'.

ובלשון אחרת והיינו הך, אלו הם שתי עבודות שיש בפועל בראש השנה, העבודה החיצונית של ראש השנה היא מכח שראש השנה הוא אחד מ'עשרת ימי תשובה' והגדר של תשובה הוא 'נמלך' ומצד כך שורש התשובה הוא ב"עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים" זה ה'נמלך' וזהו שורש התשובה בהגדרה דקה.

אבל העבודה הפנימית של ראש השנה היא מכח שהוא 'ראש' לעצמו, ולא מצד מהלכי העשרת ימי תשובה שזה החיצוניות של ראש השנה, הפנימיות של ראש השנה הוא מלכות בעצם, והמלכות בעצם של ראש השנה זה מדין ה'הכל צפוי' ומצד כך לפני ר"ה נאמר 'בטוחין שיעשה להם נס' כדברי המדרש הידועים שהובאו בטור שעם ישראל יוצאים בדימוס – שזה מחמת ה'הכל צפוי' וא"כ אין את החלק של ה'ראה שאין העולם מתקיים'.

מכח כל שורש ה'כסא דין' שמתגלה בראש השנה, מתגלה בו גם ה'ראה שאין העולם מתקיים' וזהו ח"ו מה שהרשעים נכתבים לאלתר למיתה שזה הגילוי של ה'ראה שאין העולם מתקיים' אבל מי שדבוק ב'הכל צפוי' א"כ הרי זה למעלה מה'מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים'.

זה עומק ההמלכה שממליכים את הקב"ה למלך בבחינת 'ומלכותו ברצון קבלו עליהם' 'מלכותו ברצון' עניינו – הרי מי שעובר עבירה ח"ו הוא נקרא 'עוברי רצונו' ומצד כך צריך לעשות תשובה, אבל מי שממליך את הקדוש ברוך הוא מצד העומק של ה'הכל צפוי', של ה'חכם הרואה את הנולד' שלמעלה מה'נמלך' כמו

שנתבאר, א"כ עומק ההמלכה היא לא במדרגה של תשובה אלא עומק ההמלכה היא באופן של 'הכל צפוי' וה'הכל צפוי' זה מלכות גמורה.

כביכול, אם יש 'עוברי רצונו' הרי שיש חסרון במלכות כי עושים נגד רצונו, וא"כ מהי שלימות ההמלכה - דקות הדברים - מה שמונח בזה ש'הכל צפוי' - מונח כאן המלכות השלמה וזה שלמות מציאות ההמלכה.

מדרגת ההמלכה של "מלכויות" ומדרגת "מלכויות זכרונות ושופרות"

זה האור הפנימי של ראש השנה, ומצד כך ההגדרה היא לא שהקב"ה "עוקר מכסא דין לכסא רחמים", ונחדד.

יש כאן שני מהלכים בעבודת היום, יש מהלך של 'מלכויות זכרונות ושופרות' ויש מהלך של 'מלכויות' כשלעצמם, וזה ברור, שהרי כסדר בכל התפילות העבודה היא מלכויות ורק בתפילת מוספין נוסף גם זכרונות ושופרות, אז בפשטות, יש את הכלל של המלכויות ויש במוסף שזה זמן הדין, דין לומר זכרונות ושופרות.

אבל בעומק, זה שני מהלכים של ראש השנה, המהלך החיצוני של ראש השנה הוא מלכויות זכרונות ושופרות - "אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר" וע"ז נאמר "עוקר מכסא דין לכסא רחמים" ומצד כך העבודה היא המלכת מלך מלשון של 'נמלך'.

אבל העבודה הפנימית היא מה שכל היום כולו הוא 'מלכויות' ומצד כך מתגלה ה'חכם הרואה את הנולד' שהוא לא 'נמלך', מתגלה פנימיות המוחין של ה'עלה במחשבה לברוא את העולם' אבל לא מצד ה'ראה שאין העולם מתקיים' אלא מצד 'ישראל עלו במחשבה תחילה להיבראות', וזה העומק של המלכות של ראש השנה שכל העבודה היא מלכויות, ושם 'הכל צפוי' ולכן אין את המהלך של ה'יעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר' - כי 'הכל צפוי' וא"כ אין את ה'ראה שאין העולם מתקיים' אין את ה'נמלך' אלא מלכות בעצם.

זה שלמות ההמלכה של ראש השנה, וזה העבד השלם כמו שנאמר על משה רבינו 'עבד נאמן קראת לו' שמשא זה בגימטריא רצון [עם הכולל] כידוע עד מאד, כי הוא כולו בבחינת 'מלכותו ברצון קבלו עליהם'.

ואז מתגלה הראיה מצידנו של 'מלך ביפיו תחזינה עיניך' שרואים את המלכות בשלימותה, זה שורש האחדות הפנימית העליונה.

אלו הם שני הקווים, שני המהלכים הפנימיים של המציאות של ראש השנה.

בעלמא דידן, לאחר תקנת רבנן זה נחלק ליום ראשון ויום שני אבל בשורש הפנימי זה שני מהלכי מלכויות.

"והיתה לה' המלוכה" - שלימות המלכות דלעת"ל

ושלימות המלכות זהו מה שאנחנו מסיימים במלכויות 'והיתה לה' המלוכה', זה ההבדל בין המלכות של העולם הזה למלכות של העולם הבא, במלכות של העולם הזה יש בחירה ויש ניסיון ומכאן יש חטא ולכן יש זכרונות ויש שופרות, וזהו ה'ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף עמו מדת רחמים', ומצד כך זה מלכויות דפרטות של 'טביעות עינא דקלא' כמו שנתבאר בהרחבה בראשית הדברים.

אבל המלכות דלעתיד לבוא של "והיתה לה' המלוכה" – אז יתגלה ה'הכל צפוי' שבמלכות שאין כח מעכב על ידה, יתגלה ה'מלך פורץ גדר ואין ממחין בידו'.

זהו "בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים", מתבטלים כל הגבולות, כל המחיצות, כל מה שמונע את הגילוי מסתלק – זה ה'יצא מבית האסורים' שהוא מקום שאוסר וקושר את מי שנמצא בו, [ובעומק, הוא יוצא מהאיסור].

ועל ידי כן מתגלה שלימות המלכות שכל הבריאה כולה מתגלה בה ה"והיתה לה' המלוכה", "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" שזה יחזור מה'ראשון' למציאות ה'אחד', אבל לא רק ה'אחד' של יום ראשון שנאמר בו 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד' אלא יתגלה ה'אחד בעצם', גילוי ה'ראש' השלם של ראייה שמיעה אחד שחוזר ליום ראשון, מתגלה פנימיות מציאות המוחין שלמעלה מגדר ה'נמלך' של המחשבה שזה שלימות המלכות של ישראל עלו במחשבה תחילה להיבראות' שהם נמצאים בראשית המחשבה של ה'חכם הרואה את הנולד'. ובכל מלכות ומלכות שאנחנו ממליכים את הקב"ה, מונח בה ההשרשה של המלכות דלעתיד – "והיתה לה' המלוכה".

שאלות מהשומעים

שאלה: האם במדרגת המלכות של ה'הכל צפוי' שאין 'נמלך' זה הגדרה שאין מקום לשמיעה וראיה כי הכל אחד?

תשובה: לא שאין מקום לשמיעה וראיה אלא כולם נעשים בבת אחת, יש ראייה ויש שמיעה שזה סוד ה'ראש' כמו שהוזכר ראייה – שמיעה – אחד כלומר שכולם נכללים ב'אחד', לא שאין להם מקום אלא הם נכללים ב'אחד'.

שאלה: א"כ מה ההבחנה של ההבדל באיחוד של הראיה והשמיעה בין המדרגה הזו למדרגה של 'נמלך'?

תשובה: בלשון קצרה, כל הראיה כמו שהוזכר זה בבחינת רואה את הנולד ש'כולם נסקרים בסקירה אחת' וכל שמיעה זה מלשון 'וישמע שאול את העם' שזה מלשון אסיפה, כלומר שזה מתתא לעילא שהוא אוסף את הפרטים, הראיה היא מלעילא לתתא והשמיעה היא מתתא לעילא, והם כמו אבא ואמא – אור וכלי – ומצד כך השמיעה זה 'כלי מצרפם' שזהו שמיעה מלשון 'וישמע' שזהו אסיפה של הפרטים.

יש אסיפה של הדברים מצד שרשם והתפשטותם ויש אסיפה של הדברים מצד תכליתם ואחריתם שמצרפת את הכל – ראייה מצרפת אותם מצד התפשטותם בתחילתם ושמיעה מצרפת אותם מצד התכלית שמצרפת את הכל, זה שתי הגדרות של צירוף, יש כלל ראשון ויש כלל אחרון ויש את הפרט באמצע, יש צירוף מכח כלל ראשון שזהו ראייה ויש צירוף מכח כלל אחרון שזה שמיעה שמצד התכלית הכל מצורף.

יא | ראש השנה · שני סוגים של מלכויות · ראש השנה, ראיה, שמינה אחד

שאלות בכל הנושאים יתקבלו בברכה
במערכת השו"ת ויועברו למורינו הרב שליט"א
דוא"ל: rav@bilvavi.net | פקס: 03-548-0529

[לקבלת תשובה בפקס, נא לציין מספר פקס שזמין תמיד, או את מספר התא-קולי של הפקס]

הבהרה: מעת קבלת השאלה במערכת, זמן החזרת התשובה נמשך בין כשבוע לשלושה שבועות על דרך כלל. אם לא נתקבלה תשובה עד זמן זה, ניתן לפנות למערכת על מנת לברר את סיבת הדבר [בצירוף מספר השאלה], באופנים הבאים:

דוא"ל: info@bilvavi.net | פקס: 03-548-0529

לקבלת העלון השבועי בדוא"ל,
וכן מקבץ שאלות ותשובות לפי סדר הפרשיות,
יש לשלוח בקשה לכתובת:

info@bilvavi.net

[לקבלת העלון השבועי והשו"ת דרך הפקס, יש לשלוח בקשה למספר הפקס 03-548-0529]



לבירורים בנושאי "בלבבי משכן אבנה" ניתן לפנות למערכת באופנים הבאים:

טלפון 052-763-8588 ■ פקס 03-548-05294 ■ ת.ד. 16452 ירושלים מיקוד 9116302 ■ info@bilvavi.net



שיעורי מורינו הרב שליט"א מופיעים ב"קול הלשון"

ישראל 073.295.1245 | USA 718.521.5231

שיעורים שבועי

אנציקלופדיה מחשבה

חולון יום ד' 20:30

משפ' אליאס

רח' קדמן 4

לפרטים 050.418.0306

אנציקלופדיה עבודת ה'

ירושלים - יום ג' 20:30 בדיוק

ישיבה ראשית חכמה

רח' בן ציון אטון 8 הר חוצבים

לפרטים 052.765.1571